

یکان و سولدوزون «دورگه Dürg» کندی

بهرام اسدی

ایمیل:

Bahram.asadi65@gmail.com

چکیده:

وابستگی:

پژوهشگر در ادبیات و فولکلور
آذربایجان

این مقاله به بررسی ریشه‌شناسی و معنای دو نام جغرافیایی در آذربایجان می‌پردازد: «یکان» (از توابع مرند در آذربایجان شرقی) و «دورگه» (از توابع سولدوز در جنوب دریایچه ارومیه).

نویسنده ابتدا این دیدگاه را که «یکان» ریشه‌ای فارسی دارد و جمع «یک» است، به دلایل تاریخی رد می‌کند؛ چراکه در این منطقه هیچ‌گاه فارسی‌زبانان سکونت نداشته‌اند. سپس با استناد به زبان‌شناسی تاریخی ترکی، دو معنا برای «یکان» ارائه می‌دهد:

معنای اول: «یک/ینگ» در ترکی به معنای «خوب» است و «ان» پسوند جمع باستانی در زبان‌های ترکی می‌باشد. بنابراین «یئکان = ینگ + ان» به معنای «خوبان» یا «مکان خوبان» است. نویسنده برای اثبات این معنا به اشعار مولانا فضولی، نسیمی و کاربرد «ینگ» در متون کلاسیک ترکی اشاره می‌کند.

معنای دوم: «کان/کن/گن» در ترکی باستان به معنای «کند»، «آبادانی» و «سکونت‌گاه» است. بنابراین «یئکان = یئ (خوب) + کان (کند)» به معنای «کند خوب» یا «آبادی نیک» خواهد بود. نویسنده با ذکر نمونه‌هایی چون «خاساوان»، «باشاوان»، «ائیوان»، «یئکاوا» و «گییان‌تپه» این قاعده را در توپونیمی آذربایجان اثبات می‌کند.

در بخش دوم، به ریشه‌یابی نام «دورگه» می‌پردازد. نویسنده با اشاره به بیتی از آشیق قوربانی (شاعر و عاشیق قرن دهم/شانزدهم میلادی):

غواص اولان گیرر درینده گزر / بیر درین وار بیر دورگه وار بیر دایاز

نتیجه می‌گیرد که «دورگه» به معنای «میان آب»، «محل نه عمیق نه کم‌عمق» است. با توجه به موقعیت جغرافیایی این کند بین دو آبادی «گؤل» و «آدا» در کنار دریایچه ارومیه، چنین برمی‌آید که زمانی آب دریایچه تا این منطقه می‌رسیده و با پس‌نشینی آب، «دورگه» به عنوان منطقه‌ای با عمق متوسط شکل گرفته و نامگذاری شده است.

کلمات کلیدی: یکان، دورگه، سولدوز، توپونیم

استناد (آپا):

اسدی، ب. یکان و سولدوزون دورگه «Dürg» کندی سؤزونه بیر آچیقلاما، ارومیه: فصلنامه تخصصی "مطالعات

تاریخ آذربایجان و ترک" سال ۰۴، شماره ۱۲، تابستان ۱۴۰۵. ۸۶۹۰-۳۰۴۱ شاپا

Bahram Asadi

Email:

Bahram.asadi65@gmail.com

Affiliation:

Researcher in Azerbaijani
Literature and Folklore

"A Study of the Meanings of the Geographical Names Yekan and Dürğə"

Abstract:

This article examines the etymology and meaning of two geographical names in Azerbaijan: "Yekan" (a village in the Marand district of East Azerbaijan) and "Dürğə" (a village in the Sulduz district, south of Lake Urmia).

The author first rejects the view that "Yekan" has Persian roots and is the plural of "Yek" (one), citing historical evidence that Persian-speaking peoples never lived in this region. Then, drawing on historical Turkic linguistics, he presents two meanings for "Yekan":

First Meaning: "Yek/Yeg" in Turkic means "good," and "-an" is an ancient plural suffix in Turkic languages. Thus, "Yekan = Yeg + an" means "the good ones" or "place of the good ones."

Second Meaning: "Kan/Ken/Gan" in ancient Turkic means "village," "settlement," or "habitation." Therefore, "Yekan = Ye (good) + Kan (village)" means "good village" or "fine settlement."

In the second part, he traces the root of the name "Dürğə." Referring to a couplet by Ashig Gurbani (a 16th-century Azerbaijani poet and ashug):

"The diver goes deep and roams / There is a deep, a Dürğə, and a shallow"

He concludes that "Dürğə" means "mid-water," a place that is neither deep nor shallow. Given the geographical location of this village between two settlements called "Göl" (Lake) and "Ada" (Island) near Lake Urmia, it appears that the lake's waters once reached this area. As the waters receded, "Dürğə" emerged as a zone of medium depth and was named accordingly.

Keywords: Yekan, Dürğə, Soldoz, Toponym, Etymology

CITATION (APA):

Asadi, B. "A Study of the Meanings of the Geographical Names Yekan and Dürğə". Urmia: "Studies on Azerbaijan and Turk's history" Specialized Journal, year 04, number 12, Summer 2026, ISSN: 3041-8690.

Bəhram Əsədi

E-poçt:

Bahram.asadi65@gmail.com

Mənsubiyyət:

Azərbaycan Ədəbiyyatı və
Folkloru Tədqiqatçısı

"Yekan və Dürgə coğrafi adlarının mənalarının araşdırılması"

Xülasə:

Bu məqalə Azərbaycanda iki coğrafi adın – "Yekan" (Şərqi Azərbaycanın Mərənd şəhərinin yaxınlığında kənd) və "Dürgə" (Urmiya gölünün cənubunda, Sulduz bölgəsində kənd) – etimologiyasını və mənasını araşdırır.

Müəllif əvvəlcə "Yekan" sözünün fars mənşəli olması və "yek" (bir) sözünün cəmi olduğu fikrini tarixi səbəblərlə rədd edir; çünki bu bölgədə heç vaxt farsdilli xalqlar yaşamamışdır. Sonra isə tarixi türk dilçiliyinə əsasən "Yekan" üçün iki mənə təqdim edir:

Birinci Məna: Türk dillərində "yek/yeg" "yaxşı" deməkdir və "-an" qədim türk dillərində cəm şəkilçisidir. Beləliklə, "Yekan = Yeg + an" "yaxşılar" və ya "yaxşılar məkanı" mənasını verir.

İkinci Məna: Qədim türkcədə "kan/ken/gen" "kənd", "abadlıq" və "yaşayış yeri" mənasındadır. Buna görə "Yekan = Ye (yaxşı) + kan (kənd)" "yaxşı kənd" və ya "gözəl abadlıq" deməkdir.

İkinci hissədə "Dürgə" adının kökünü araşdırır. Müəllif Aşıq Qurbaninin (XVI əsr Azərbaycan şairi və aşığı) bir beytinə istinad edir:

"Qvvas olan girer dərinə gözər / Bir dərin var bir Dürgə var bir dayaz"

Belə nəticəyə gəlir ki, "Dürgə" "orta su", nə dərin nə də dayaz yer mənasındadır. Bu kəndin Urmiya gölü yaxınlığında "Göl" və "Ada" adlı iki yaşayış məntəqəsi arasında yerləşməsinə nəzərə alsaq, belə görünür ki, gölün suları bir zamanlar bu əraziyə çatırmış. Sular çəkildikcə, "Dürgə" orta dərinlikdə bir zona kimi formalaşmış və bu adla adlandırılmışdır.

Açar sözlər: Yekan, Dürgə, Sulduz, Toponim, Etimologiya

CITATION (APA):

Əsədi, B. "Yekan və Dürgə coğrafi adlarının mənalarının araşdırılması". Urmiya: "Azərbaycan və Türk tarixi araşdırmalar" İxtisaslaşdırılmış Jurnal, il 04, nömrə 12, Yay 2026, ISSN: 3041-8690.

Bahram Esedi

E-posta:

Bahram.asadi65@gmail.com

Üyelik:

Azerbaycan Edebiyatı ve
Folkloru Araştırmacısı

"Yekan ve Dürğə coğrafi adlarının anlamlarının incelenmesi"

Özet:

Bu makale, Azerbaycan'daki iki coğrafi adın – "Yekan" (Doğu Azerbaycan'ın Merend ilçesine bağlı bir köy) ve "Dürğə" (Urmiye Gölü'nün güneyinde, Sulduz bölgesinde bir köy) – etimolojisini ve anlamını incelemektedir.

Yazar öncelikle "Yekan"ın Farsça kökenli olduğu ve "yek" (bir) kelimesinin çoğulu olduğu görüşünü tarihsel gerekçelerle reddeder; çünkü bu bölgede hiçbir zaman Farsça konuşan halklar yaşamamıştır. Ardından tarihî Türk dilbilimine dayanarak "Yekan" için iki anlam sunar:

Birinci Anlam: Türk dillerinde "yek/yeg" "iyi" demektir ve "-an" eski Türk dillerinde çoğul ekidir. Dolayısıyla "Yekan = Yeg + an" "iyiler" veya "iyiler mekânı" anlamına gelir.

İkinci Anlam: Eski Türkçede "kan/ken/gen" "köy", "yerleşim" ve "meskûn mahal" anlamındadır.

Buna göre "Yekan = Ye (iyi) + kan (köy)" "iyi köy" veya "güzel yerleşim" demektir.

İkinci bölümde "Dürğə" adının kökenini araştırır. Yazar, Âşık Gurbani'nin (16. yüzyıl Azerbaycan şairi ve âşığı) bir beytine atıfta bulunur:

"Dalgıç olan girer derine gezer / Bir derin var bir Dürğə var bir sığ"

Buradan "Dürğə"nin "orta su", ne derin ne de sığ yer anlamına geldiği sonucuna varır. Bu köyün Urmiye Gölü yakınında "Göl" ve "Ada" adlı iki yerleşim arasında bulunduğu dikkate alındığında, göl sularının bir zamanlar bu bölgeye ulaştığı anlaşılmaktadır. Sular çekildikçe, "Dürğə" orta derinlikte bir bölge olarak ortaya çıkmış ve bu adla anılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yekan, Dürğə, Sulduz, Toponim, Etimoloji

CITATION (APA):

Esedi, B. "Yekan ve Dürğə coğrafi adlarının anlamlarının incelenmesi". Urmiye: Üç Aylık "Azerbaycan ve Türkiye Tarihi Üzerine Araştırmalar" Uzmanlık Dergi, yıl 04, sayı 12, Yaz 2026, ISSN: 3041-8690.

آذربایجانیمیزین غیرتلی انسانلار بسله‌دیگی بؤلگه‌لریندن بیر ی اولان یکانات ماحالی و یکان آدی داشییان نچه پارا کندیدیر. بو کندلر، تقسیمات بؤلومونده شرقی آذربایجان و مرند شهرینین اوستونده ساییلیرلار. یکان یاخود یئکن بؤلگه‌سینین جغرافیایی بؤلوملر و تاریخی کئچمیشیندن دانیشماغی بو ایشین اختصاصچیلارینا بوراخیب بو یازیدا آنجاق «یکان» سؤزونون آراشدیرماسینا یئر وئره‌جگم.

ایلیک باخیشدا و آلدیغیمیز فارس دیللی تحصیلاتا باخاراق «یکان» سؤزونون بیر فارس سؤزو و دئمه‌لی «یک» سؤزونون جمعی اولدوغو گؤزه وورور و بیر عده ده بونو اصل توتوب و «یکان» سؤزون معنالاندیرمیشلار. آنجاق بو بؤلگه‌ده هنج زامان فارس دیللی خلقلر یاشامامیشلار و بو سؤز بیر فارس سؤزو اولانماز.

بئله‌لیکله «یکان» سؤزونه باشقا بیر باخیشلا باخمالی و اونو فرقلی معنالاندیرمالی ییق. بو ساحه‌ده «یکان» سؤزون بؤلمه‌لی و اونون بؤلوملرینین معناسین چیخارماق بونوموزا دوشور. بیز بیر جغرافیایی آدی آراشدیراندا ایلیک اؤنجه او یئرین تاریخین بیلمه‌لی و اورایا وئریلن آدین نه زاماندا اولدوغون باشا دوشمه‌لی و اونا وئریلن آدین معناسین او زامانکی دیلدن آختارمالی و چیخارمالی ییق. مثال اوچون بیر یئرین آدی اشکانیلر زامانی قویولوبسا اونون معناسین اشکانی دیلیندن آختارمالی و معنالاندیرمالی ییق و سلجوق دؤورونده قویولان آدی سلجوق دیلیندن چیخارمالی اولوروق.

بو حساباتلا «یکان» سؤزون یکانین تاریخینه باغلاماق داها یئرلیدیر. آنجاق من بورادا تاریخی بیر آراشدیرمایا ال وورماق و یکان سؤزونون نه زاماندا بورادا یاقین اولدوغون ثبوت یئتیرمک ایسته‌مه‌دیم. منیم گؤردوگوم ایش بو سؤزون اؤزونون آراشدیرماسی و بوگونکو و بیر نچه یوزایل بوندان اؤنجه‌کی دیلیمیزین قایدالارینا اوغون معنالاندیرماغی اولموشدور.

«یک» یاخود «یئک-یئگ» سؤزو دیلیمیزده «یاخشی» معناسی داشی‌ییر و بو سؤز بیزیم دیوان شعریمیز و خلقیمیزین آراسیندا دا یاقین بیر سؤز اولموشدور. بو سؤز مولانا فضولینین بیر غزلینین ردیفیدیر:

داغ هجران ایله یانماقدان جگر قان اولسا یئگ

مولک دل غم منزلی اولونجا ویران اولسا یئگ

یاری اغیار ایله گۆرمک عاشقه دشوار اولور

بۇیله گۆرمکدن اسیر درد هجران اولسا یئگ.....

و باشقا بیر یئرده:

یئگدیر آندان کیم، سالیج جانین غم هجرانینا

عشق رسمین عاشق اویرنمک گرک پروانه دن

و بویوک شاعریمیز نسیمی بیر غزلینده یازیر:

جفالری نه قدر آجی ایسه، یئگرکدیر،

آنین آجیسی رقیبین یاغ ایله بالیندان

البته دیلیمیزین زامان بویو گلیشمه سی و «گ» حرفینین یوموشانماسی بو سؤزو بوگونکو دیلیمیزده «ئی» سؤزونه دگیشمیشدیر. خلقیمیزین دیلینده اولان «سیزدن یئی اولماسین» و «بیزدن یئی لر» دئییملری بو سؤزوموزه ثبوتدور. همین سؤز بوگونکو تورکیه دیلینده «ای=iy» و «ای=iyi» فورماسیندا چوخ ایشلنن سؤزلردن بیریدیر.

بو مقدمه ایله گلیریک «یکان» سؤزونون آچیقلاماسینا:

اسگی دیلریمیزده «ان» بیر جمع علامتی کیمی ایشلنمیشدیر. بو اسگی جمع علامتیندن بوگونکو دیلیمیزده بوراخیلیب قالان «اوغلان» سؤزونه اشاره ائتمک اولار. «اوغلان» سؤزو حقیقتده «اوغول» سؤزونون جمعیدیر. اوغول+ان=اوغلان=اوغلان. اوغلان سؤزونون دیلیمیزده مفرد بیر سؤز کیمی ایشلنمه سی اونون چوخ تکرار اولدوغوندان آسلیدیر. بئله لیکله «یئکان» سؤزو «یئک» سؤزونون جمعی اولاییلر و بو دا «یاخشیلار» معناسی وئرر. دئمه لی «یئکان» یاخشی انسانلار یاشایان یئردیر.

باشقا بیر آچیدان دا بو سؤزه باخماق اولار: «کان» اسگی دیلیمیزده بوگونکو «کند» سؤزودور. اونون مختلف دئییملری اولموشدور. «کان، کن، گان، گن، جان، قان، یان، وان و ...» بو سؤزون مختلف دئییملریندن ساییلیر و هامیسی «کند» و آوادانلیق معناسیندادیر و مختلف توپونیملریمیزده بو سؤزلر دفعه لرله ایشلنن و تکرار اولوبلار: آذربایجان، گوگان، توفارقان، کرگن، جلدیان، خاساوان و ....

بونلاری دا گؤز اؤنونه آلارکن «یئکان» سؤزون «یئ+کان» فورموندا بۆلمک اولار. بئله لیکله «یئ» بیرداها «یئک» سؤزونون باشقا دئییمی و «کان» یاخود «کن» آبادلیق و آوادانلیق معناسی وئریر و بو معنادا «یئکن»، یاخشی کند معناسی داشییر. بو معنادا اولان مختلف کندلریمیز اولموشدور: باشوان=یاخشی آوادانلیق(ساققیزدا کند آدی)

خاساوان= یاخشی کند (اورمو گؤلونون گون چیخانیندا آوادانلیق)

ائیوان= یاخشی آبادلیق (جولفادا کند آدی)

یئکاوا= یاخشی آوادانلیق (سالماسدا کند آدی)

گییان تپه= گئی، یئگ سؤزونون باشقا فورمودور (نهایندده تاریخی یئر)

کئیوان= عینی معنادا، کئی، یئک سؤزونون باشقا فورمودور. (قاراداغدا کند و قالا آدی)

و ...

بونونلا دا بو قناعته گلمک اولار کی یاخشی آوادانلیق و یاخشی کند معناسی بیزیم توپونیملریمیزده و داغ، دره، کند و شهرلریمیزین آد قویمالاریندا اولنلاردان فایدالانماق چوخ یایقین بیر ایش اولموشدور و «یئکان» سؤزون ده بو معنادا آنلاییب باشا دوشمگیمیز داها یئرلی اولاجاقدیر.

سولدوزون «دورگه» کندی

اورمو گؤلونون جنوب بؤلگه لرینده یئرلشن و محمدیار اوچ یولو آیریمینا یاخین، سولدوز ماحالینین «دورگه=Dürgə» کندی یئرلشیر.

اوتوز ایلجه بوندان اول بو کندین آدین گؤررکن اؤز-اؤزومه دوشونموشدوم: «دورگه» نه دئمکدیر؟ بیر نئچه سیندن ده سورارکن عاغیلا باتان بیر جواب آلانمیشدیم:

۱- بورادا تورک و کورد یاشادیغینا گؤره بو یئر «دو رگه» یعنی «ایکی سویلو» آدلانیبدیر و فارس سؤزودور.

۲- بو آد «دور گل» سؤزونون قیسادیلیمیشدیر.

بونجا نظرلر و رایلر منی قاندرمادی. یئنه آختاردیم و آرادیم. نهایت چوخ اتفاقی اولاراق شاه اسماعیل ختایی نین مخصوص آشیغی اولان آشیق قوربانن نین دیوانین اوخویارکن بو مصراعاً راست گلدیم:

غواص اولان گیر درینده گزر

بیر درین وار بیر دورگه وار بیر دایاز

بو مصراع تام شرحسیز «دورگه» سؤزونون معناسین اوزه چیخارتدی. دئمک درین و دایاز سؤزلرینین آراسیندا اولان بیر سؤزدور بو و بئله سؤزلره تورک دیلیمیزده باشقا یئرلرده ده راست گلمک اولور. نئجه کی اشاره علامتلی اولان «بو» و «او» سؤزلرینین آراسیندا دا بیر «شو» علامتی گؤرسنمکده دیر و «شو» نه یاخین و نه اوزاق و اونلارین ایکسیسینین آراسیندا اولان بیر مسافه یه اشاره ائدیر:

مفتی اؤیله، عبد بؤیله، هم خدیجه شؤیله دیر

ایشته اؤیله، ایشته بؤیله، ایشته شؤیله والسلام

(صابر)

و اما بو کنده نیه بو آد قویولموشدور؟ بیز جغرافی آدلارا دوشوننده اونلارین یارانما تاریخین و بو آدین نه زمان بو جغرافی آدا اختصاص تاپماسین آراییب و اوزه چیخارمالی ییق.

من شخصاً بو کنده تاریخ و کنجیشیندن چوخ درین معلوماتیم یوخدور آنجاق قونشو کندلی ده گؤزدن کئچیره رک بیر گومانلار ائتمک اولار. بو کنده بیر قونشوسو «گؤل» و آیری قونشوسو «آدا» آدلانان کندلر دیر. گؤل و آدا ایکسی ده سو ایله باغلی آدلار دیر. اورمو گؤلونون کئچن ۲۰ ایله ده کی دورومونا باخاراق چوخ راحت دئییه بیلرک بو گؤلون سولاری بیر زمان بو کنده ده اوستونده دالغالانیرمیش. سولار گئری چکیلرکن بیر یاندا «آدا» دیگر یاندا ایسه «گؤل» کندلی ظهور ائدیر و آباد اولور. گؤلون و آدانین آراسیندا قالان «یاریم درین» یئر ایسه «دورگه» اولور و تام معناسین الده ائدیر. ایندی بو حادثه نه زمان و هانسی ایللره توخونور اؤزو بیر آراشدیرما موضوعو اولاییلر.

سؤزومو ۵۰۰ ایل بوندان قاباق یاشاییب یارادان و دیوانی الیمیزده اولان بیرینجی آذربایجان آشیغی، دیریلی آشیق قوربانین بیر مصراعسین اوستده گتیردیگیم جناس قوشماسینین گتیرمه سی ایله بیتیریم.

اورمو، بهرام اسدی ۱۳۹۵/۵/۲۴

بیر ده یاز

گنجه-گوندوز بولود کئچر هاوالار

بئله گئتمز البت گلر بیر ده یاز

اوخویور بولبوللر موغام، هاوالار

سیز یلداشیر یارام، آمان بیر ده یاز

بولود اولان قالخار هاوادا گزر

عاشق اولان یارین باغرینی از

غواص اولان گیرر درینده گزر

بیر درین وار بیر دورگه وار بیر دایاز

قوریانی گولدسته باغلار اوخونا

سینه‌م بوتاه یارین مژگان اوخونا

بیر نامه یاز هر دیواندا اوخونا

گوژن دئییه وار اللرین بیر ده یاز.

